

המגיע עד לאתנחתא, ומחליפו - בתנאים מסוימים - הוא השלשלת (שאינו מופיע אלא במלה הראשונה של הפסוק); השני מבחינת חזקו הוא הזקף, הקטן או הגדול - שוב לפי תנאים מסוימים; והשלישי, שהוא תמיד המפסיק האחרון שלפני האתנחתא או סוף-הפסוק, הוא הטפחא. רגילים לומר, שהטפחא הוא המלך האחרון בתחום שלטונו של הקיטר.

לוח המפסיקים

מחלקת הקיסרים (2)	אָ אתנחתא או אָ סוף-פסוק;
מחלקת המלכים (5)	אָ סגול או א שלשלת; אָ זקף קטן או אָ זקף גדול; אָ טַפְחָא;
מחלקת המשנים (5)	אָ רביע; אָ זרקא; אָ פשטא או אָ יתבי; אָ תביר
מחלקת השלישים (6)	אָ פור או אָ קרני-פרה; אָ תלישא-גדולה; אָ (אָלָא) גָרָש או אָ גָרָשִׁים או אָ מונח לְגַרְמָה
סד"כ (18)	

המשנים מחלקים ביניהם את תחום שלטונו של המלך, וכאן יש שלושה, שהם בבחינת אחרונים:
בתחום שלטונו של הטפחא - התביר הוא אחרון;
בתחום שלטונו של הזקף - הפשטא ומחליפו היתבי הם אחרונים;
בתחום שלטונו של הסגול - הזרקא הוא אחרון.

ויקרא אלהים ליבשה/ ארץ// ולמקוה המים/ מחבר מחבר מפסיק מפסיק מחבר מפסיק קרא ימים// וירא אלהים/ כי טוב/ מחבר מפסיק מחבר מפסיק מפסיק

3. כאמור לעיל, הטעמים המחברים נקראים 'משרתים', שכן הם משרתים, כביכול, את הטעמים המפסיקים שלאחריהם. כל אחד משמונת המשרתים קשור במפסיקים מסוימים או במפסיק מסוים אחד, ועל-כן אין לנו צורך חיוני להסביר כאן את ההבדלים שביניהם. לעת עתה נסתפק במנייתם וביצין שמוניתם:

- 1. אָ מונח; 2. אָ מרכא; 3. אָ ירח בדימוי;
- 4. אָ מהפך; 5. אָ תלישא-קטנה; 6. אָ קדמא;
- 7. אָ דוגא; 8. אָ מרכא-כפולה

4. נעבור עתה לטעמים המפסיקים: אפשר לומר, שמספרם 11 שהם 18, ושהם מתחלקים לארבע מחלקות ראשיות. המנין המפור' 11 שהם 18 פירושו, שביסודו של דבר יש 11 מפסיקים בעלי כוח-הפרדה שונה, אלא שלאחדים מביניהם יש טעמים 'מחליפים', הבאים במקומם בתנאים מסוימים ומוגדרים. כך, למשל, יש שני טעמים בעלי עוצמה שווה, שהיא הגדולה ביותר: האחד, הנקרא סילוק או סוף-פסוק, לא יבוא לעולם אלא בתיבה האחרונה שבפסוק, והאחר, העשוי להחשב כמחליפו, לא יבוא לעולם אלא באחת התיבות שבתוך הפסוק ולא בסופו, והוא נקרא אתנחתא או אתנח (ראה לוח המפסיקים בעמוד הבא).

שני הקיסרים שווים, כאמור, בכוח ההפסקה שלהם, אלא שסוף-פסוק בא לעולם במלה האחרונה של הפסוק (ושום טעם אחר אינו עשוי להחליפו שם), ואתנחתא, לעומתו, יופיע בסוף החלק הראשון של פסוק המחולק לשני חלקים ראשיים. ואכן, רוב פסוקי התנ"ך יש בהם אתנחתא.

המלכים מחלקים את שני 'הצאי' הפסוק, הן את הראשון, המסתיים באתנחתא, והן את השני, המסתיים בסוף-פסוק. אבל אין הם שווים כלל בכוח ההפרדה שלהם: החזק שבהם הוא הסגול (שאינו מופיע לעולם אלא בחלק הראשון של הפסוק, זה

משרתים אדונים אחדים:	חמש אמות רחב	דגא משרת	מנוח רביעי:
	פרו וישרצו	או תביר:	
	יבא משה ואהרן	קדמא משרת	מנוח/מרכא זרקא:
	ושאלה אשה	או (מהפך/מרכא) פשטא:	
	משכנתה	או (דגא/מרכא) תביר:	
	אוהו אהרן ובניו	או אולא:	
	חקנה ישראל		
	ואבדהחורש יחרש	חלישא קטנה אינו מופיע אלא לפני קדמא:	
	לה אישה	זרקא:	
	ויהו אהרן אחיך	או פשטא:	
	במטהו	או תביר:	
	יערך אוהו אהרן		
	ובניו		
	ולשב ביום הקוא		
	עשו	או (קדמא ר) אולא:	
	אתה חקנה ישראל		
	את השמים ואת	טפחא וגם סוף-פסוק:	
	הארץ	זרקא:	
	כאשר יתקו חלב		
	הכשב		
	היתה להו	פשטא:	
	נעשה אדם	תביר:	
	והנה מצרים/נסע	מנוח לגרמה:	
	אחיהם		

7. סיכום. אכן, מערכת טעמי המקרא תורה שלימה היא, הטענה לימוד מעמיק, ולא הבאנו ככאן אלא אחדים מיסודותיה, החשובים ביותר להבנתה. לחלן נדגים את המשמעות הפרשנית של מערכת זו, ובעיקר יוסבו דברינו על הטעמים:

אתחחחח, זקא, טפחא, פשטא, תביר.

לעומת זאת, הרביע אינו בבחינת אחרון, אלא הוא קובע שלטון לעצמו והוא החזק שבין המשנים.

השלישים מתייחסים אל המשנים, כמו שהמשנים מתייחסים אל המלכים, והללו אל הקיסרים. בעיקרם הם שלושה: פור, תלישא גדולה וגרש, אלא שלפור יש מחליף קרני פרה (שאוני מופיע בכל התורה אלא פעם אחת), ואילו לגרש יש שני מחלופים: גרשים ומונח לנרמה, שכל אחד מהם מתפקד בתנאים מסוימים; למשל, הגרש אינו מופיע אלא או לאחר קדמא⁸ או במלים המוטעמות מלעיל דווקא, ואילו הגרשים אינו מופיע אלא במלים המוטעמות מלרע.

5. סימני הטעמים ומקומותיהם. עשרים וששת טעמי המקרא מסומנים באמצעות 24 סימנים בלבד, שכן המהפך והיתוב מצד אחד, הקדמא והפשטא מצד אחר – סימן אחד להם. סימן המהפך והיתוב הוא זווית חדה מתחת לשורה, אלא שבמהפך הזווית נמצאת מתחת לאות המוטעמת (למשל: פִּין, בראשית א:ו), ואילו ביתוב סימן הזווית מוחזק הצידה ומקומו לפני התיבה (למשל: עֶשֶׂב, בראשית א:יז). אשר לקדמא ולפשטא, שסימנם קשת מעל לשורה, גם לגביהם מקום הסימן הוא המאפשר להבחין ביניהם; מקום הפשטא לעולם מעל לאות האחרונה שבמלה⁹ (למשל: סִפְּוֹם אֲשֶׁר, בראשית א:יז) ואילו מקום הקדמא מעל לאות נושאת הטעם שאינה האחרונה שבמלה (למשל: וַיִּקְרָא, שם ה; וַחֲוָצֵא; שם יב). – ידוע לב, שבכל אחד משני הזוגות יש משרת אחד (מהפך, קדמא) ומשנה אחד (יתוב, פשטא).

6. את מי משרתים ה'משרתים'? רוב המשרתים נאמנים לארון אחד או לאדונים אחדים בלבד, ועל-כן אינם מופיעים אלא במערכות מועטות, שנמנה אותן ככאן: אולם בטבלה שלפנינו לא יזכרו אלא הצירופים השכיחים, ולא יידון כלל המונח, שהוא משרתם של 'אדונים רבים (של 11 מתוך 18 המפסיקים).

משרתים 'אדון' אחד:	יבא לן יין וישת	משרת טפחא:	מרכא כפולה
	(בר' כז:כה):	הנה הסנה	מהפך
	(שמי ג:ב):	אלפים באמה	ירח בן-יומו
	(במי לה:ה):		

לציין את השורה האחרונה, בהתאם לדרכנו במאמר זה, כך:

הידוע נדע // כי יאמר // הורידו / את אחיכם ///

כמה דרגות עוצמה (של הפרדה) מיוצגות על-ידי 13 הטעמים המפרידים שבפסוק הנ"ל? הבה נתחיל במניין:

דרגה א: קיטר (האָלָה, את-אחִיכֶם)
 דרגה ב: מלך ראשון (אֹהֵ, נדַע)
 דרגה ג: מלך שני (לֹ, יאֹמֵר)...
 תם ולא נשלם.²⁰

הערות

1. יסודו של פרק זה בהרצאה, שנישאה בכינוס ה'22 של המכון הישראלי למסטיקה דתית, כיום ג' טבת תשמ"א (10.12.80).
2. נזכיר אחדים מבין מפעלים אלה:
 - א. (הרב) מודבי ברויאר, טעמי המקרא בכ"א ספרים ובספרי אמית, הוצאת מכללה, ירושלים תשמ"ב.
 - ב. ש"י וינפלד, טעמי המקרא של כל כ"ד כתבי הקודש... ערוכים במבואות ובצבעים שונים... הוצאת אשכול, ירושלים תשל"ב.
 - ג. מיכאל פרלמן, עשרות חוברות בתחומי המסורה, טעמי בי"א ספרים, טעמי אמית ופרשנות — וביניהן:
 1. חמשה חומשי תורה, מפותקים ע"פ טעמי המקרא; והפיקידיהם);
 2. ספר הזפטרות המפוסק (ההקדמה: טעמי המקרא דפים לזימוד טעמי המקרא — 7 חוברות);
 3. חוג טעמי המקרא — עיון פרשני — 6 חוברות;
 4. 50 דפי תרגיל לתלמיד + מודרך למורה;
 5. שלוש חוברות לתפילה;
 6. המסורה לחומש מקראות גדולות — 3 חוברות הורכה.
 7. כל הנ"ל בהוצאת זמרת — מוציאת הקיבוץ הדתי, תל-אביב.
 - ד. י. קורדי, ושנתם לבני — לימוד טעמי המקרא — תורה, הוצאת המכון הישראלי למסטיקה דתית, ירושלים תשל"ט (שם, עמ' 8-9, ביבליוגרפיה נבחרת, ובה 16 פריטים).
3. אי-הידיעה מתבטאת בחוסר יכולת להבחין בין מלעיל למלעיל, בין שווא נח לשווא נע, בין דגש חזק לדגש קל, בין קמץ גדול לקמץ קטן, וכן היא נוגעת לסימני הפסיק והפתח הזנבבה. דוגמה אחת מני רבות: כ"8-40

ליחיתה נפשי בגלגלך; מדוע לא נקבע, איפוא, טעמים שיכלילו הקבלה זו, כגון:

* למען / ייטב-לִי / בעבורך //
 וחיִתָּה // נפשי // בגלגלך ///
 משרת / משנה/מלך / מלך/קיסר

לשון אחר: מדוע הופרדה המלה 'למען' על-ידי טעם מפסיק (פשוטא), ולמה לא ניתן בה משרת, שיחברנה אל ייטב לי' בדרך שנעשה בצלע המקבילה?
 התשובה ברורה: 'למען' מוסבת על כל אשר כתוב לאחריה בפסוק זה,¹⁸ והטעמים מלמדים כי ההקבלה האמיתית אינה אלא כך:

למען / ייטב-לִי / בעבורך
 וחיִתָּה נפשי בגלגלך

אמור מעתה: מלת הקישור 'למען' באה להציע את שתי התוצאות הצפויות, שתי תוצאות הקשורות זו בזו, אף-על-פי שרק השנייה מביניהן מכוננת ורק בה התכלית!

(8) לסיים, נשתדל-נא לקרוא מותרך נאמנות לטעמים (גם כשאין אנו מנגנים וקוראים בנעימה) ומתוך התבוננות מדויקת בהם, נוסגל לעצמנו דרך קריאה עתירת-מבע ומוסיקאלית. ינסה-נא כל אחד מקוראינו לקרוא בקול רם את הפסוק הבא (בראשית מג:ו), תוך מאמץ מכוון להשמיע את תוכנו ואת נימתו ואת היחסים התחביריים שבין חלקיו — כפי שהטעמים מבחים אותנו:

ויאמרו שאָוּל שאַל-הָאִישׁ לָנוּ ולמולדתנו לאמר
 העוד אביכם הִלְהִישׁ לָכֶם אֹחַ
 ונגד-לִי על-פִי הדברים האֵלֶּה
 הידוע נדַע כִּי יאמר הורידו את-אחִיכֶם.¹⁹

להובת כוח ההפרדה של כל הטעמים המפרידים שבפסוק זה (שמספרם 13: 2 קיסרים, 6 מלכים, 2 משנים, 3 שלישים) יש להתנייחם אל הלוח שהצבנו לעיל ויש לדעת, שכאשר טעם מסוים מופיע פעמים אחדות ברציפות, כוחו חזק ונחלש; על-כן ראוי

רש"י (ה) וענית ואמרת, והתול ואמור. ארמי אבד אבי, לבן הארמי קרוב היה לאבד את אבי.
 רש"י ב (ה-ה) ארמי אובד אבי, אבי אברהם ארמי היה, אובד ונבלת מארץ ארם. כדמתיב לך לך מארץ (בראשית י"ב א), וכדתיב ויהי כאשר התעו אותי אליהם מבית אבי (שם כ יג). לשון אובד ותועה אחד הם בארם הגולה בדכתיב תעיתי

1 ראה רש"י חזקוני.
 רמב"ן שם בימים ההם, כי הם נתונים לאנשי משמר¹⁰ ככל הקרבנות. לא שילדך עמו כחן מעיניו להקריב בכוריו. ורש"י כתב אין לך אלא כהן שיהיה בימך כמות שהוא. ולא הבינות זה, כי בענין הזקן ראו לומר אל השופט אשר יהיה בימיהם ההם (לעיל י"ט), אפי"פ שאינו גדול וחסם כשופטים הראשונים אשר היו לפניו מן העולם גדול וחסם כשופטים הראשונים כשמואל בדורו¹¹, אבל בהקריב הביכורים למי יביאם, אלא לכהן אשר יהיה בימיהם¹². וכן ראינו בספרי¹³, ובאת אל הכהן אשר יחיה, זו היא שרי יוסי הגלילי אומר וזי תעלה על דעתך כהן שאינו בימך אלא כהן שהוא מוחזק וכשר לך באותו הימים, היה קרוב ונתרחק כשר, וכן הוא אומר אל האמר מה היה שהימים הראשונים היו טובים מאלה וגו' (קהלת ז ט). ונראה שהם ידרשו כזה שם הקריב ביכורים או עולה וקרבות בכהן שהוא בחזקת כשר ולאחר זמן נמצא שהוא

10 כדברי חכמים בבבב"ב ג"כ. 11 ר"ה ב"ב כ. 12 ובי"א ח"ג שאין הפרש בין השופט בדמים ובין הכהן בהבאת ביכורים. וכמו שיש לומר כשופט באיני חכם ונחל כשופטים הראשונים, כן בבבב"ב יש להביא לומר אחר הכהן הזה דרוק וחסד כמתים הראשונים לא אבאי ביכורים לפני, שאינו אלא כדי להזיין או לקבל ברכה. ובמקום שמואל מנין על שישת רבינו בשופטים אין טעם כדי לחוד או לקבל ברכה סמפיק כעס שאינו גדול בתורה כשופטים הראשונים ולכן אפשר שייחסי את חובאי ויזכה את החייב. ולכן סובר הרמב"ן שבשופט אין לטעון אבל למי יביאם, אבל לכהן יש לטעון למי יביאם. ועיין ע"ה בדברי ודי שמחזין את קושית הרמב"ן על רש"י. 13 ר"ה.

חוקוני אל המקום, על ידו של בעל הביכורים יעשה הכל, לקישה והולכה, ולא ע"י שליח, וכן מנהג אם נהן המלך שדה לעבדיו. העבד עצמו מביא לו דורון מפירות השדה.
 (ג) אשר יהיה בימים ההם, ואין לך להשהות ביכוריי עד שיהיה כאתי אל הארץ כמו שנשבע ועמד באמונתו, ונטלתי בה חלקי, ועכשו אני מביא לו דורון מפירותיה להכיני שהוא נתנה לנו.
 (ד) ולקח הכהן הטנא מידך, שלוחו של מלך מקבל הדורון. והניחו לפני מזבח, אם אין מזבח אין ביכורים.
 (ה) ארמי אובד אבי, סרסו¹⁴: יעקב אבי הארמי כשהיה הוא בארם היה אובד, פירושו עני בלא ממון, שלא היה מוחזק בארץ. אובד, לשון עני, כמו: חנו שר לאובד ישתה וישכח

7 (בבב"ב ש"ה). 8 ספרי ש. 9 רש"י ראה רש"י ורש"י.
 רש"י (ה) ואמרת אליו, שאיני⁸ כפוי טובה. הגדתי היום, פעמי⁹ אחת בשנה ולא שתי פעמים.
 (ד) ולקח הכהן הטנא מידך, להניף¹⁰ אותו, כהן מניח ידו תחת יד הבעלים¹¹ ומניף.
 (ה) וענית, לשון הרמת קולי¹². ארמי אבד אבי, מוכיז חסדי המקום: ארמי אובד אבי, לבני¹³ ביקש לעקור את הכל כשרדף את יעקב, ובשביל שחשב לעשות חשב לו המקום כאילו עשה, שאומות העולם חושב להם הקב"ה מחשבה כמנשה, עשה שם רשע. 9 שם. 10 סוכה ב"ב. 11 פלגים אחדים בשפת הטנא, וכהן מניח ידו תחת שוליו - רש"י סוכה שם ע"פ בבב"ב פ"ג מ"ז. 12 ע"י רש"י מטה לב ב"ד"ה בקול נפתח. 13 ע"י ספרי שם.

הגדתי, הטעם כדי שישמעו הקטנים. או הוא כדמות הודיה, רש"י שיה' השלים שבעתו¹⁴. והער, הפרי¹⁵.
 (ה) וענית, יחזק, שישאלו הכהנים לאמר, מה זה שהבאת, על כן וענית¹⁶. או כדמות החילה¹⁷, וכן יעני איוב הראשון (איוב ג ב). אובד אבי, מלת אובד מהפעלים שאינם יוצאים¹⁸, ואילו היה ארמי על לבן¹⁹, היה הכתוב אומר מאבד או מאבד. ועוד, מה טעם לאמר לבן ביקש להאביד אבי, וירד מצרומה, ולכן לא טיבב הכתוב, כאשר היה אבי בארם היה אובד, והטעם, עני בלא אמר הכתוב, כאשר היה אבי מצרים. והקדוב, שאומי הוא יעקב. כאילו ממון. וכן חנו שר לאובד (משלי לא ו). והער, ישתה וישכח רישו (שם ש"ז). והנה הוא: ארמי אובד היה אבי. והטעם,

3 כמו שהוא במס' בבב"ב פ"ג. 4 פ"ה הארץ שחבאי ביכורים. 5 כמנשה לישאלה. 6 ענה היה לשון של פותחה. 7 איוב פותח את דביו כלשתן ויבן. והר"י ע"פ א"ש כתבתי לא ריבוי אליו דבר. שם הוא אומר: כמו וענית ואמרת ויביא הביכורים. והיה ענין כמחיל. או שאלוהו חבתי אחר מלאת שבעת ימים, מה לך או ענה למה. וכן וענית ואמרת, הביכור הביכורים ישאלוהו הכהנים, מה זה. 8 פועל עומד, שאין פעולתו יצאת לאתר. 9 ראה אונקלוס רש"י.

דורון לאל תעלה שהוא בעל הקרקע, ראוי שדרכר עמו בזה דרך כבוד. הגדתי היום, הודעתי לכל מתוך מעשי אלה, כמו "כי הגדת היום כי אין לך שרים ועבדים" (ש"ב י"ט ז). כי באתי אל הארץ, שבאתי מארץ אחרת אל זאת הארץ. אשר נשבע ה' לאבותינו לתת לנו, כאמרו "ונתתי לך ולדורך אחרך וגו'" (בראשית י"ז ח). ולפיכך אני הגר שבאתי אל הארץ לחרשב בכח מותנתי, הבאתי הביכורים הראויים לנותן קרקע כמותה או באריות.
 (ד) והניחו לפני מזבח ה' אלהיך, להראות ולהודיע שהביכורים לא הובאו לכהן, אבל הובאו אל האל יחבדך, והוא נתנם לכהן עם שאר מתנות כהונה.
 (ה) ארמי אובד אבי, הנה אבי שהיה יעקב, היה זמן מה "ארמי אובד", שלא היה לו בית מושב, ובכן לא היה מוכן להעמיד גוי ראוי לרשת ארץ.

4 רמב"ן. 5 ראה רש"י ורש"י.
 רש"י (ה) ואמרת אליו, שאיני⁸ כפוי טובה. הגדתי היום, פעמי⁹ אחת בשנה ולא שתי פעמים.
 (ד) ולקח הכהן הטנא מידך, להניף¹⁰ אותו, כהן מניח ידו תחת יד הבעלים¹¹ ומניף.
 (ה) וענית, לשון הרמת קולי¹². ארמי אבד אבי, מוכיז חסדי המקום: ארמי אובד אבי, לבני¹³ ביקש לעקור את הכל כשרדף את יעקב, ובשביל שחשב לעשות חשב לו המקום כאילו עשה, שאומות העולם חושב להם הקב"ה מחשבה כמנשה, עשה שם רשע. 9 שם. 10 סוכה ב"ב. 11 פלגים אחדים בשפת הטנא, וכהן מניח ידו תחת שוליו - רש"י סוכה שם ע"פ בבב"ב פ"ג מ"ז. 12 ע"י רש"י מטה לב ב"ד"ה בקול נפתח. 13 ע"י ספרי שם.

הגדתי, הטעם כדי שישמעו הקטנים. או הוא כדמות הודיה, רש"י שיה' השלים שבעתו¹⁴. והער, הפרי¹⁵.
 (ה) וענית, יחזק, שישאלו הכהנים לאמר, מה זה שהבאת, על כן וענית¹⁶. או כדמות החילה¹⁷, וכן יעני איוב הראשון (איוב ג ב). אובד אבי, מלת אובד מהפעלים שאינם יוצאים¹⁸, ואילו היה ארמי על לבן¹⁹, היה הכתוב אומר מאבד או מאבד. ועוד, מה טעם לאמר לבן ביקש להאביד אבי, וירד מצרומה, ולכן לא טיבב הכתוב, כאשר היה אבי מצרים. והקדוב, שאומי הוא יעקב. כאילו ממון. וכן חנו שר לאובד (משלי לא ו). והער, ישתה וישכח רישו (שם ש"ז). והנה הוא: ארמי אובד היה אבי. והטעם,

3 כמו שהוא במס' בבב"ב פ"ג. 4 פ"ה הארץ שחבאי ביכורים. 5 כמנשה לישאלה. 6 ענה היה לשון של פותחה. 7 איוב פותח את דביו כלשתן ויבן. והר"י ע"פ א"ש כתבתי לא ריבוי אליו דבר. שם הוא אומר: כמו וענית ואמרת ויביא הביכורים. והיה ענין כמחיל. או שאלוהו חבתי אחר מלאת שבעת ימים, מה לך או ענה למה. וכן וענית ואמרת, הביכור הביכורים ישאלוהו הכהנים, מה זה. 8 פועל עומד, שאין פעולתו יצאת לאתר. 9 ראה אונקלוס רש"י.

דורון לאל תעלה שהוא בעל הקרקע, ראוי שדרכר עמו בזה דרך כבוד. הגדתי היום, הודעתי לכל מתוך מעשי אלה, כמו "כי הגדת היום כי אין לך שרים ועבדים" (ש"ב י"ט ז). כי באתי אל הארץ, שבאתי מארץ אחרת אל זאת הארץ. אשר נשבע ה' לאבותינו לתת לנו, כאמרו "ונתתי לך ולדורך אחרך וגו'" (בראשית י"ז ח). ולפיכך אני הגר שבאתי אל הארץ לחרשב בכח מותנתי, הבאתי הביכורים הראויים לנותן קרקע כמותה או באריות.
 (ד) והניחו לפני מזבח ה' אלהיך, להראות ולהודיע שהביכורים לא הובאו לכהן, אבל הובאו אל האל יחבדך, והוא נתנם לכהן עם שאר מתנות כהונה.
 (ה) ארמי אובד אבי, הנה אבי שהיה יעקב, היה זמן מה "ארמי אובד", שלא היה לו בית מושב, ובכן לא היה מוכן להעמיד גוי ראוי לרשת ארץ.

4 רמב"ן. 5 ראה רש"י ורש"י.
 רש"י (ה) ואמרת אליו, שאיני⁸ כפוי טובה. הגדתי היום, פעמי⁹ אחת בשנה ולא שתי פעמים.
 (ד) ולקח הכהן הטנא מידך, להניף¹⁰ אותו, כהן מניח ידו תחת יד הבעלים¹¹ ומניף.
 (ה) וענית, לשון הרמת קולי¹². ארמי אבד אבי, מוכיז חסדי המקום: ארמי אובד אבי, לבני¹³ ביקש לעקור את הכל כשרדף את יעקב, ובשביל שחשב לעשות חשב לו המקום כאילו עשה, שאומות העולם חושב להם הקב"ה מחשבה כמנשה, עשה שם רשע. 9 שם. 10 סוכה ב"ב. 11 פלגים אחדים בשפת הטנא, וכהן מניח ידו תחת שוליו - רש"י סוכה שם ע"פ בבב"ב פ"ג מ"ז. 12 ע"י רש"י מטה לב ב"ד"ה בקול נפתח. 13 ע"י ספרי שם.

רש"י (ה) ואמרת אליו, שאיני⁸ כפוי טובה. הגדתי היום, פעמי⁹ אחת בשנה ולא שתי פעמים.
 (ד) ולקח הכהן הטנא מידך, להניף¹⁰ אותו, כהן מניח ידו תחת יד הבעלים¹¹ ומניף.
 (ה) וענית, לשון הרמת קולי¹². ארמי אבד אבי, מוכיז חסדי המקום: ארמי אובד אבי, לבני¹³ ביקש לעקור את הכל כשרדף את יעקב, ובשביל שחשב לעשות חשב לו המקום כאילו עשה, שאומות העולם חושב להם הקב"ה מחשבה כמנשה, עשה שם רשע. 9 שם. 10 סוכה ב"ב. 11 פלגים אחדים בשפת הטנא, וכהן מניח ידו תחת שוליו - רש"י סוכה שם ע"פ בבב"ב פ"ג מ"ז. 12 ע"י רש"י מטה לב ב"ד"ה בקול נפתח. 13 ע"י ספרי שם.

הגדתי, הטעם כדי שישמעו הקטנים. או הוא כדמות הודיה, רש"י שיה' השלים שבעתו¹⁴. והער, הפרי¹⁵.
 (ה) וענית, יחזק, שישאלו הכהנים לאמר, מה זה שהבאת, על כן וענית¹⁶. או כדמות החילה¹⁷, וכן יעני איוב הראשון (איוב ג ב). אובד אבי, מלת אובד מהפעלים שאינם יוצאים¹⁸, ואילו היה ארמי על לבן¹⁹, היה הכתוב אומר מאבד או מאבד. ועוד, מה טעם לאמר לבן ביקש להאביד אבי, וירד מצרומה, ולכן לא טיבב הכתוב, כאשר היה אבי מצרים. והקדוב, שאומי הוא יעקב. כאילו ממון. וכן חנו שר לאובד (משלי לא ו). והער, ישתה וישכח רישו (שם ש"ז). והנה הוא: ארמי אובד היה אבי. והטעם,

3 כמו שהוא במס' בבב"ב פ"ג. 4 פ"ה הארץ שחבאי ביכורים. 5 כמנשה לישאלה. 6 ענה היה לשון של פותחה. 7 איוב פותח את דביו כלשתן ויבן. והר"י ע"פ א"ש כתבתי לא ריבוי אליו דבר. שם הוא אומר: כמו וענית ואמרת ויביא הביכורים. והיה ענין כמחיל. או שאלוהו חבתי אחר מלאת שבעת ימים, מה לך או ענה למה. וכן וענית ואמרת, הביכור הביכורים ישאלוהו הכהנים, מה זה. 8 פועל עומד, שאין פעולתו יצאת לאתר. 9 ראה אונקלוס רש"י.

דורון לאל תעלה שהוא בעל הקרקע, ראוי שדרכר עמו בזה דרך כבוד. הגדתי היום, הודעתי לכל מתוך מעשי אלה, כמו "כי הגדת היום כי אין לך שרים ועבדים" (ש"ב י"ט ז). כי באתי אל הארץ, שבאתי מארץ אחרת אל זאת הארץ. אשר נשבע ה' לאבותינו לתת לנו, כאמרו "ונתתי לך ולדורך אחרך וגו'" (בראשית י"ז ח). ולפיכך אני הגר שבאתי אל הארץ לחרשב בכח מותנתי, הבאתי הביכורים הראויים לנותן קרקע כמותה או באריות.
 (ד) והניחו לפני מזבח ה' אלהיך, להראות ולהודיע שהביכורים לא הובאו לכהן, אבל הובאו אל האל יחבדך, והוא נתנם לכהן עם שאר מתנות כהונה.
 (ה) ארמי אובד אבי, הנה אבי שהיה יעקב, היה זמן מה "ארמי אובד", שלא היה לו בית מושב, ובכן לא היה מוכן להעמיד גוי ראוי לרשת ארץ.

4 רמב"ן. 5 ראה רש"י ורש"י.
 רש"י (ה) ואמרת אליו, שאיני⁸ כפוי טובה. הגדתי היום, פעמי⁹ אחת בשנה ולא שתי פעמים.
 (ד) ולקח הכהן הטנא מידך, להניף¹⁰ אותו, כהן מניח ידו תחת יד הבעלים¹¹ ומניף.
 (ה) וענית, לשון הרמת קולי¹². ארמי אבד אבי, מוכיז חסדי המקום: ארמי אובד אבי, לבני¹³ ביקש לעקור את הכל כשרדף את יעקב, ובשביל שחשב לעשות חשב לו המקום כאילו עשה, שאומות העולם חושב להם הקב"ה מחשבה כמנשה, עשה שם רשע. 9 שם. 10 סוכה ב"ב. 11 פלגים אחדים בשפת הטנא, וכהן מניח ידו תחת שוליו - רש"י סוכה שם ע"פ בבב"ב פ"ג מ"ז. 12 ע"י רש"י מטה לב ב"ד"ה בקול נפתח. 13 ע"י ספרי שם.

הגדתי, הטעם כדי שישמעו הקטנים. או הוא כדמות הודיה, רש"י שיה' השלים שבעתו¹⁴. והער, הפרי¹⁵.
 (ה) וענית, יחזק, שישאלו הכהנים לאמר, מה זה שהבאת, על כן וענית¹⁶. או כדמות החילה¹⁷, וכן יעני איוב הראשון (איוב ג ב). אובד אבי, מלת אובד מהפעלים שאינם יוצאים¹⁸, ואילו היה ארמי על לבן¹⁹, היה הכתוב אומר מאבד או מאבד. ועוד, מה טעם לאמר לבן ביקש להאביד אבי, וירד מצרומה, ולכן לא טיבב הכתוב, כאשר היה אבי מצרים. והקדוב, שאומי הוא יעקב. כאילו ממון. וכן חנו שר לאובד (משלי לא ו). והער, ישתה וישכח רישו (שם ש"ז). והנה הוא: ארמי אובד היה אבי. והטעם,

3 כמו שהוא במס' בבב"ב פ"ג. 4 פ"ה הארץ שחבאי ביכורים. 5 כמנשה לישאלה. 6 ענה היה לשון של פותחה. 7 איוב פותח את דביו כלשתן ויבן. והר"י ע"פ א"ש כתבתי לא ריבוי אליו דבר. שם הוא אומר: כמו וענית ואמרת ויביא הביכורים. והיה ענין כמחיל. או שאלוהו חבתי אחר מלאת שבעת ימים, מה לך או ענה למה. וכן וענית ואמרת, הביכור הביכורים ישאלוהו הכהנים, מה זה. 8 פועל עומד, שאין פעולתו יצאת לאתר. 9 ראה אונקלוס רש"י.

דורון לאל תעלה שהוא בעל הקרקע, ראוי שדרכר עמו בזה דרך כבוד. הגדתי היום, הודעתי לכל מתוך מעשי אלה, כמו "כי הגדת היום כי אין לך שרים ועבדים" (ש"ב י"ט ז). כי באתי אל הארץ, שבאתי מארץ אחרת אל זאת הארץ. אשר נשבע ה' לאבותינו לתת לנו, כאמרו "ונתתי לך ולדורך אחרך וגו'" (בראשית י"ז ח). ולפיכך אני הגר שבאתי אל הארץ לחרשב בכח מותנתי, הבאתי הביכורים הראויים לנותן קרקע כמותה או באריות.
 (ד) והניחו לפני מזבח ה' אלהיך, להראות ולהודיע שהביכורים לא הובאו לכהן, אבל הובאו אל האל יחבדך, והוא נתנם לכהן עם שאר מתנות כהונה.
 (ה) ארמי אובד אבי, הנה אבי שהיה יעקב, היה זמן מה "ארמי אובד", שלא היה לו בית מושב, ובכן לא היה מוכן להעמיד גוי ראוי לרשת ארץ.

4 רמב"ן. 5 ראה רש"י ורש"י.
 רש"י (ה) ואמרת אליו, שאיני⁸ כפוי טובה. הגדתי היום, פעמי⁹ אחת בשנה ולא שתי פעמים.
 (ד) ולקח הכהן הטנא מידך, להניף¹⁰ אותו, כהן מניח ידו תחת יד הבעלים¹¹ ומניף.
 (ה) וענית, לשון הרמת קולי¹². ארמי אבד אבי, מוכיז חסדי המקום: ארמי אובד אבי, לבני¹³ ביקש לעקור את הכל כשרדף את יעקב, ובשביל שחשב לעשות חשב לו המקום כאילו עשה, שאומות העולם חושב להם הקב"ה מחשבה כמנשה, עשה שם רשע. 9 שם. 10 סוכה ב"ב. 11 פלגים אחדים בשפת הטנא, וכהן מניח ידו תחת שוליו - רש"י סוכה שם ע"פ בבב"ב פ"ג מ"ז. 12 ע"י רש"י מטה לב ב"ד"ה בקול נפתח. 13 ע"י ספרי שם.

הגדתי, הטעם כדי שישמעו הקטנים. או הוא כדמות הודיה, רש"י שיה' השלים שבעתו¹⁴. והער, הפרי¹⁵.
 (ה) וענית, יחזק, שישאלו הכהנים לאמר, מה זה שהבאת, על כן וענית¹⁶. או כדמות החילה¹⁷, וכן יעני איוב הראשון (איוב ג ב). אובד אבי, מלת אובד מהפעלים שאינם יוצאים¹⁸, ואילו היה ארמי על לבן¹⁹, היה הכתוב אומר מאבד או מאבד. ועוד, מה טעם לאמר לבן ביקש להאביד אבי, וירד מצרומה, ולכן לא טיבב הכתוב, כאשר היה אבי מצרים. והקדוב, שאומי הוא יעקב. כאילו ממון. וכן חנו שר לאובד (משלי לא ו). והער, ישתה וישכח רישו (שם ש"ז). והנה הוא: ארמי אובד היה אבי. והטעם,

3 כמו שהוא במס' בבב"ב פ"ג. 4 פ"ה הארץ שחבאי ביכורים. 5 כמנשה לישאלה. 6 ענה היה לשון של פותחה. 7 איוב פותח את דביו כלשתן ויבן. והר"י ע"פ א"ש כתבתי לא ריבוי אליו דבר. שם הוא אומר: כמו וענית ואמרת ויביא הביכורים. והיה ענין כמחיל. או שאלוהו חבתי אחר מלאת שבעת ימים, מה לך או ענה למה. וכן וענית ואמרת, הביכור הביכורים ישאלוהו הכהנים, מה זה. 8 פועל עומד, שאין פעולתו יצאת לאתר. 9 ראה אונקלוס רש"י.

דורון לאל תעלה שהוא בעל הקרקע, ראוי שדרכר עמו בזה דרך כבוד. הגדתי היום, הודעתי לכל מתוך מעשי אלה, כמו "כי הגדת היום כי אין לך שרים ועבדים" (ש"ב י"ט ז). כי באתי אל הארץ, שבאתי מארץ אחרת אל זאת הארץ. אשר נשבע ה' לאבותינו לתת לנו, כאמרו "ונתתי לך ולדורך אחרך וגו'" (בראשית י"ז ח). ולפיכך אני הגר שבאתי אל הארץ לחרשב בכח מותנתי, הבאתי הביכורים הראויים לנותן קרקע כמותה או באריות.
 (ד) והניחו לפני מזבח ה' אלהיך, להראות ולהודיע שהביכורים לא הובאו לכהן, אבל הובאו אל האל יחבדך, והוא נתנם לכהן עם שאר מתנות כהונה.
 (ה) ארמי אובד אבי, הנה אבי שהיה יעקב, היה זמן מה "ארמי אובד", שלא היה לו בית מושב, ובכן לא היה מוכן להעמיד גוי ראוי לרשת ארץ.

4 רמב"ן. 5 ראה רש"י ורש"י.
 רש"י (ה) ואמרת אליו, שאיני⁸ כפוי טובה. הגדתי היום, פעמי⁹ אחת בשנה ולא שתי פעמים.
 (ד) ולקח הכהן הטנא מידך, להניף¹⁰ אותו, כהן מניח ידו תחת יד הבעלים¹¹ ומניף.
 (ה) וענית, לשון הרמת קולי¹². ארמי אבד אבי, מוכיז חסדי המקום: ארמי אובד אבי, לבני¹³ ביקש לעקור את הכל כשרדף את יעקב, ובשביל שחשב לעשות חשב לו המקום כאילו עשה, שאומות העולם חושב להם הקב"ה מחשבה כמנשה, עשה שם רשע. 9 שם. 10 סוכה ב"ב. 11 פלגים אחדים בשפת הטנא, וכהן מניח ידו תחת שוליו - רש"י סוכה שם ע"פ בבב"ב פ"ג מ"ז. 12 ע"י רש"י מטה לב ב"ד"ה בקול נפתח. 13 ע"י ספרי שם.